DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
12. november 1998 *

I sag C-102/96,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Klaus-Dieter Borchardt, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøger,

mod

Forbundsrepublikken Tyskland ved afdelingschef Ernst Röder og ekspeditionssekretær Bernd Kloke, begge Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en påstand om, at det fastslås, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 5, stk. 1, litra o), og artikel 6, stk. 1, litra b), i Rådets direktiv 64/433/EØF af 26. juni 1964 om sundhedsmæssige problemer vedrørende handelen med fersk kød inden for Fællesskabet (EFT 1963-1964, s. 175), som affattet ved Rådets direktiv 91/497/EØF af 29. juli 1991 (EFT L 268, s. 69), sammenholdt med artikel 5, stk. 1, artikel 7 og 8 i Rådets direktiv 89/662/EØF af 11. december 1989 om veterinærkontrol i samhandelen i Fællesskabet med henblik på gennemførelse af det indre marked (EFT L 395, s. 13), samt i henhold til EF-traktatens artikel 30, idet den dels er af den opfattelse, at der består en forpligtelse til at mærke og varmebehandle slagtekroppe af uka-

* Processprog: tysk.

strerede svin, når kødet uanset dyrenes kropsvægt ved anvendelse af den modificerede immunoenzymtest ifølge professor Claus udviser et androstenonindhold på over 0,5 µg/g, dels er af den opfattelse, at kødet har en udtalt kønslig lugt ved overskridelse af grænseværdien på 0,5 µg/g, hvilket medfører, at kødet er uegnet til menneskeføde,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af formanden for Anden Afdeling, G. Hirsch, som fungerende formand for Sjette Afdeling, og dommerne G. F. Mancini, J. L. Murray (refererende dommer), H. Ragnemalm og K. M. Ioannou,

generaladvokat: A. La Pergola
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 20. november 1997,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 3. februar 1998,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 27. marts 1996 har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i henhold til EF-traktatens artikel 169

anlagt sag med påstand om, at det fastslås, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 5, stk. 1, litra o), og artikel 6, stk. 1, litra b), i Rådets direktiv 64/433/EØF af 26. juni 1964 om sundhedsmæssige problemer vedrørende handelen med fersk kød inden for Fællesskabet (EFT 1963-1964, s. 175), som affattet ved Rådets direktiv 91/497/EØF af 29. juli 1991 (EFT L 268, s. 69), sammenholdt med artikel 5, stk. 1, artikel 7 og 8 i Rådets direktiv 89/662/EØF af 11. december 1989 om veterinærkontrol i samhandelen i Fællesskabet med henblik på gennemførelse af det indre marked (EFT L 395, s. 13), samt i henhold til EF-traktatens artikel 30, idet den dels er af den opfattelse, at der består en forpligtelse til at mærke og varmebehandle slagtekroppe af ukastrerede svin, når kødet uanset dyrenes kropsvægt ved anvendelse af den modificerede immunoenzymtest ifølge professor Claus udviser et androstenonindhold på over 0,5 µg/g, dels er af den opfattelse, at kødet har en udtalt kønslig lugt ved overskridelse af grænseværdien på 0,5 µg/g, hvilket medfører, at kødet er uegnet til menneskeføde.

2 De sundhedsmæssige betingelser for samhandelen med fersk kød inden for Fællesskabet har været fastsat ved fællesskabsbestemmelser siden ikrafttrædelsen af direktiv 64/433. Sidstnævnte er blevet ændret ved direktiv 91/497 for at tage hensyn til ophævelsen af veterinærkontrol ved Fællesskabets indre grænser og for at styrke oprindelsesmedlemsstatens sundhedsmæssige garantier. Ændringsdirektivet har bl.a. fastsat de betingelser, hvorefter visse former for kød kan erklæres uegnet til menneskeføde eller er undergivet en særlig forpligtelse til mærkning eller varmebehandling.

3 Artikel 5 i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne drager omsorg for, at embedsdyrlægen erklærer følgende kød uegnet til menneskeføde:

...

o) kød, der har en udtalt kønslig lugt.«

4 Samme direktivs artikel 6 bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne drager omsorg for, at

...

b) kød

...

iii) med forbehold af de tilfælde, der er nævnt i artikel 5, stk. 1, litra o), fra ukastrerede svin, hvis slagtekroppe vejer over 80 kilo, medmindre virksomheden efter en metode, som anerkendes efter fremgangsmåden i artikel 16, eller i mangel af en sådan metode, efter en metode, der er anerkendt af den pågældende kompetente myndighed, kan sikre, at de slagtekroppe, der har en udtalt kønslig lugt, kan udskilles,

forsynes med det særlige mærke, der er omhandlet i (Kommissionens) beslutning nr. 84/371/EØF [af 3.7.1984 om fastlæggelse af det særlige mærke for fersk kød som omhandlet i artikel 5, litra a), i Rådets direktiv 63/433/EØF, EFT L 196, s. 46], og underkastes den behandling, der er omhandlet i (Rådets) direktiv 77/99/EØF [af 21.12.1976 om sundhedsmæssige problemer i forbindelse med handel med kødprodukter inden for Fællesskabet, EFT 1977 L 26, s. 85], senest ændret ved Rådets direktiv 89/662/EØF af 11. december 1989 om veterinærkontrol i samhandelen i

Fællesskabet med henblik på gennemførelse af det indre marked (EFT L 395, s. 13)

...

g) de under de foregående afsnit omhandlede behandlinger foretages på oprindelsesvirksomheden eller enhver anden virksomhed, som udpeges af embedsdyrlægen

...«

5 Veterinærkontrollen med fersk kød, som hidtil var blevet gennemført ved grænserne mellem medlemsstaterne, er ved direktiv 89/662 med henblik på gennemførelse af det indre marked i det væsentlige blevet henlagt til oprindelseslandet for fersk kød; desuden er der blevet fastsat detaljerede regler om den kontrol, som kan gennemføres i bestemmelseslandet.

6 Artikel 5 i direktiv 89/662 bestemmer følgende:

»1. Bestemmelsesmedlemsstaten iværksætter følgende kontrolforanstaltninger:

a) De kompetente myndigheder kan på varens bestemmelsessted ved ikkediskriminerende veterinær stikprøvekontrol undersøge, om kravene i artikel 3 er opfyldt; de kan i den forbindelse udtage prøver.

Endvidere kan transit- eller bestemmelsesmedlemsstatens kompetente myndigheder, når de ligger inde med oplysninger, som tyder på, at der er sket en overtrædelse, ligeledes foretage kontrol under varernes transport på den pågældende medlemsstats område, herunder kontrol af transportmidlernes overensstemmelse med gældende regler.

...«

7 Artikel 7 i direktiv 89/662 bestemmer dernæst:

»1. Konstaterer bestemmelsesmedlemsstatens kompetente myndigheder ved en kontrol på forsendelsens bestemmelsessted eller under transporten,

...

b) at varerne ikke opfylder betingelserne i EF-direktiverne eller eventuelt nationale normer, hvor der ikke er truffet afgørelse om de i direktiverne foreskrevne EF-normer, kan de, medmindre der fra et sundhedsmæssigt eller veterinærpolitimæssigt synspunkt er noget til hinder herfor, give afsenderen eller dennes repræsentant valget mellem:

— destruktion af varerne eller

— anden anvendelse af varerne, herunder tilbagesendelse med tilladelse fra de kompetente myndigheder i det land, hvor oprindelsesvirksomheden er beliggende.

...«

8 Endelig bestemmer artikel 8, stk. 1, i direktiv 89/662 følgende:

»1. I de i artikel 7 omhandlede tilfælde sætter de kompetente myndigheder i en bestemmelsesmedlemsstat sig straks i forbindelse med de kompetente myndigheder i afsendermedlemsstaten. Sidstnævnte myndigheder træffer de nødvendige foranstaltninger og meddeler de kompetente myndigheder i førstnævnte medlemsstat, hvilken kontrol der er udført, hvilke afgørelser der er truffet samt begrundelsen for disse.«

9 Den 26. januar 1993 fremsendte den tyske sundhedsminister en skrivelse til medlemsstaternes højeste veterinærmyndigheder, hvori han meddelte de krav, der skal overholdes ved indførslen af fersk kød til Tyskland (herefter »skrivelsen«). Den tyske regering oversendte ved meddelelse af 17. marts 1993 en kopi af denne skrivelse til Kommissionen.

10 Det anførtes i skrivelsens punkt 3, at ordningen i henhold til artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497,

»gennemføres i national ret på en sådan måde, at der uafhængig af vægtgrænsen fastsættes en værdi på 0,5 µg/g androstenon. Såfremt denne værdi overskrides, har kødet en udtalt kønslig lugt og er ifølge artikel 5, stk. 1, litra o), uegnet til menneskeføde. Som metode til påvisning af androstenon anerkendes kun den modificerede immunoenzymtest ifølge professor Claus som specifik metode. Kød af ukastrerede svin, som overskrider denne værdi, kan ikke indføres til Forbundsrepublikken Tyskland som fersk kød.

... I forståelse med Kommissionen og Rådet [jf. erklæring optaget i Rådets mødeprotokol vedrørende artikel 6, stk. 1, litra b), i forbindelse med vedtagelsen af direktiv 91/497/EØF] anvendes artikel 7, stk. 1, litra b), i direktiv 89/662/EØF på alle partier svinekød hidrørende fra andre medlemsstater. Partier af svinekød undersøges på bestemmelsesstedet, uanset om kødet er sundhedsmærket, med henblik på at efterprøve, om denne grænseværdi er overholdt, og i givet fald rejses der påtale ...«

11 Da Kommissionen var af den opfattelse, at de krav, som Forbundsrepublikken Tyskland nævnte i punkt 3 i sin skrivelse, var i strid med direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, og med direktiv 89/662 og traktatens artikel 30, har den ved åbningsskrivelse af 3. juni 1993 opfordret den tyske regering til at fremsætte sine bemærkninger inden for en frist af to måneder.

12 Den tyske regering har ved skrivelse af 23. august 1993 bestridt Kommissionens klagepunkter uden dog herved at fremføre argumenter, der kunne have foranlediget Kommissionen til at ændre opfattelse.

13 Kommissionen har ved skrivelse af 5. oktober 1994 rettet en begrundet udtalelse til Forbundsrepublikken Tyskland, hvori den anførte, at Forbundsrepublikken Tyskland havde tilsidesat sine forpligtelser i henhold til ovennævnte direktiver og traktatens artikel 30. Kommissionen opfordrede samtidig Forbundsrepublikken Tysk-

land til at træffe de nødvendig foranstaltninger for at efterkomme den begrundede udtalelse inden for en frist af to måneder fra dens forkyndelse.

14 I sit svar af 16. marts 1995 anførte forbundsregeringen, at den ville præcisere over for de øvrige medlemsstater og de højeste tyske veterinærmyndigheder, at den i skrivelsens punkt 3 omhandlede kontrol med kødpartier ville kunne gennemføres i overensstemmelse med fællesskabsbestemmelserne på ikke-diskriminerende måde og alene i form af stikprøver på bestemmelsesstedet.

15 Kommissionen anmodede de tyske tjenestegrene om at oplyse, hvor vidt de var kommet med de bebudede foranstaltninger.

16 Den tyske regering har i en meddelelse af 14. februar 1996 bekræftet de løfter, der blev fremsat i dens svarskrivelse på den begrundede udtalelse, og har foreslået at underrette de andre medlemsstaters højeste veterinærmyndigheder om de beslutninger, der er blevet truffet for at gennemføre skrivelsen. Den tyske regering har derimod erklæret, at den ikke er i stand til at efterkomme den begrundede udtalelse, for så vidt som den angik skrivelsens punkt 3. Den tyske regering har herved bestridt, at den tyske praksis er i strid med fællesskabsretten, og har henvist til tvingende forbrugerbeskyttelseshensyn, hvilket begreb i Tyskland har en sådan betydning, at det ikke længere havde været politisk muligt at ændre den dagældende retstilstand.

17 Kommissionen har under disse omstændigheder anlagt den foreliggende sag ved Domstolen.

18 Kommissionen har anført, at de foranstaltninger, som er omhandlet i skrivelsens punkt 3, er i strid med artikel 5, stk. 1, litra o), og artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, der ifølge Kommissionen fuldstændig har

harmoniseret de regler, der skal løse de sundhedsmæssige problemer, der opstår med hensyn til produktion og afsætning af fersk kød, bestemt til menneskeføde, og hidrørende fra de i direktivet opregnede dyrearter, undtagen på de områder, der udtrykkelig er udelukket fra dets anvendelsesområde. Virkeliggørelsen af det harmoniseringsformål, som forfølges med disse bestemmelser, er garanteret ved artikel 8 i direktiv 89/662, som foreskriver en fællesskabsprocedure til løsning af de vanskeligheder, som skyldes forskelle, der kan eksistere mellem de metoder, som anvendes af medlemsstaterne med henblik på at udskille slagtekroppe, der har en for udtalt ornelugt. Ifølge denne procedure efterprøver Kommissionen den metode, som kan give anledning til tvivl, idet resultatet af denne efterprøvelse er bindende for de berørte medlemsstater.

19 Den tyske regering har bestridt, at direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, gennemfører en fuldstændig harmonisering af de sundhedsforskrifter, som finder anvendelse i de forskellige medlemsstater med hensyn til kød, og navnlig svinekød. Under alle omstændigheder forholder det sig ikke således for bestemmelser om udskillelse af kød med en udtalt kønslig lugt, og sådanne bestemmelser skal derfor undersøges med henblik på traktatens artikel 30.

20 Den tyske regering har herved anerkendt, at den omhandlede tyske praksis vil kunne anses for en begrænsning af samhandelen inden for Fællesskabet. Den er dog af den opfattelse, at denne begrænsning dels er begrundet i hensynet til beskyttelse af menneskers sundhed i EF-traktatens artikel 36's forstand, dels er uomgængeligt nødvendig i den betydning, hvori udtrykket er anvendt i dommen af 20. februar 1979 (sag 120/78, Rewe-Zentral, »Cassis de Dijon«-dommen, Sml. s. 649, præmis 8), navnlig hvad angår nødvendigheden af at beskytte forbrugerne.

21 Det bemærkes, at det med hjemmel i traktatens artikel 36 er muligt at opretholde begrænsninger af de frie varebevægelser, som er begrundet i hensynet til beskyttelsen af dyrs sundhed og liv, der er anerkendt som et grundlæggende krav i fællesskabsretten. Artikel 36 kan imidlertid ikke anvendes som hjemmel, såfremt der i fællesskabsdirektiver foreskrives harmonisering af de foranstaltninger, der er nødvendige for at virkeliggøre det særlige mål, som ellers kunne forfølges med hjemmel i artikel 36 (jf. bl.a. dom af 23.5.1996, sag C-5/94, Hedley Lomas, Sml. I,

s. 2553, præmis 18). Artikel 36 kan heller ikke anvendes som hjemmel, når nødvendigheden af at beskytte forbrugerne påberåbes.

22 De egnede kontrolforanstaltninger og beskyttelsesforanstaltninger må derfor træffes inden for de rammer, som harmoniseringsdirektiverne angiver (jf. dom af 5.10.1994, sag C-323/93, Centre d'insémination de la Crespelle, Sml. I, s. 5077, præmis 31). Herved bør medlemsstaterne udvise gensidig tillid til den kontrol, der foretages på deres respektive områder (jf. senest dom af 19.3.1998, sag C-1/96, Compassion in World Farming, Sml. I, s. 1251, præmis 47).

23 Det må herefter undersøges, hvorvidt direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, sammenholdt med direktiv 89/662, fastsætter de harmoniseringsforanstaltninger, der tilsigter af konstatere og vurdere ornelugt.

24 Som det fremgår af Domstolens praksis, skal der ved fortolkningen af fællesskabsbestemmelserne ikke blot tages hensyn til ordlyden, men også til den sammenhæng, hvori bestemmelserne indgår, og de mål, der forfølges med den ordning, som de udgør en del af (jf. bl.a. dommen i sagen Compassion in World Farming, a.st., præmis 49).

25 Hvad for det første angår den sammenhæng, hvori de pågældende bestemmelser indgår, skal det bemærkes, at anden, tredje og fjerde betragtning til direktiv 64/433 nævner de hindringer for samhandelen inden for Fællesskabet, som skyldes »forskellene mellem medlemsstaternes sundhedsforskrifter for kød«, samt nødvendigheden af at fjerne disse forskelle gennem en tilnærmelse af medlemsstaternes forskrifter på området. Desuden anføres det i femte og sjette betragtning til direktiv 91/497, at tilpasningen og udvidelsen af kravene i direktiv 64/433 til at gælde for al produktion af kød er en følge af, at veterinærkontrollen ved grænserne mellem medlemsstaterne er blevet ophævet ved direktiv 89/662.

26 Det skal endvidere bemærkes, at direktiv 64/433 har indført en harmoniseret ordning for sundhedskontrol, der er baseret på ligestilling af de sundhedsgarantier, som kræves i samtlige medlemsstater. Herved sikres på samme tid, at sundheden beskyttes, og at produkterne behandles ens. Denne ordning har til formål at forlægge sundhedskontrollen til afsendermedlemsstaten (jf. i denne retning dom af 6.10.1983, forenede sager 2/82, 3/82 og 4/82, Delhaize Frères, »Le Lion-sagen«, Sml. s. 2973, præmis 11, og af 15.12.1993, forenede sager C-277/91, C-318/91 og C-319/91, Ligur Carni m.fl., Sml. I, s. 6621, præmis 25).

27 Hvad for det andet angår de pågældende bestemmelsers formål, skal det bemærkes, at direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, har til formål at regulere de sundhedsmæssige betingelser for produktion og afsætning af fersk kød. Direktiv 89/662 fastlægger de regler, der finder anvendelse på veterinærkontrol i samhandelen i Fællesskabet. Disse former for kontrol, der tidligere blev gennemført ved grænserne mellem medlemsstaterne, er i det væsentlige blevet forlagt til det land, hvori det ferske kød har oprindelse. De nævnte direktiver er en del af en række foranstaltninger, der gradvis skal virkeliggøre det indre marked.

28 Hvad nærmere angår bestemmelserne om udskillelse af slagtekroppe med en udtalt kønslig lugt, må det fastslås, at metoden i henhold til artikel 6, stk. 1, litra b), nr. iii), i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, endnu ikke er blevet udarbejdet. Denne bestemmelse foreskriver imidlertid desuden, at der i mangel af en sådan metode skal anvendes en metode, der er anerkendt af den pågældende kompetente myndighed. Det fremgår endvidere af samme direktivs artikel 6, stk. 1, litra g), at de under de foregående afsnit omhandlede behandlinger i princippet skal foretages på oprindelsesvirksomheden. Når den vurdering af sundheden, som foretages i oprindelseslandet i forbindelse med kontrollen med levering af kød, ikke er den samme som den, der fremgår af stikprøvekontrol i bestemmelseslandet, foreskriver artikel 8 i direktiv 89/662 endelig en særlig procedure til bilæggelse af disse uoverensstemmelser.

29 Det fremgår således af bestemmelserne i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, sammenholdt med bestemmelserne i direktiv 89/662, at foranstaltningerne til konstatering af en udtalt kønslig lugt hos ukastrerede svin er blevet gjort til genstand for en fællesskabsharmonisering.

30 Det må derfor undersøges, om Forbundsrepublikken Tyskland på grund af de betingelser, som er indeholdt i punkt 3 i dens skrivelse, har tilsidesat de forpligtelser, der påhviler den i henhold til artikel 5, stk. 1, litra o), og artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, sammenholdt med artikel 5, stk. 1, artikel 7 og 8 i direktiv 89/662, samt traktatens artikel 30.

31 Det bemærkes i den forbindelse for det første, at ifølge artikel 5, stk. 1, litra o), i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, skal medlemsstaterne drage omsorg for, at embedsdyrlægen erklærer kød, der har en udtalt kønslig lugt, for uegnet til menneskeføde. Det fremgår desuden af samme direktivs artikel 6, stk. 1, litra b), nr. iii), at kun slagtekroppe, som vejer over 80 kilo, skal forsynes med det særlige mærke, der er omhandlet i beslutning nr. 84/371, og underkastes den varmebehandling, der er omhandlet i direktiv 77/99, og dette udelukkende, når virksomheden ikke på grundlag af en fælles metode, eller i mangel heraf på grundlag af en metode, der er anerkendt af oprindelseslandets kompetente myndighed, kan sikre, at de slagtekroppe, der har en udtalt kønslig lugt, kan udskilles.

32 Det fremgår af sagen, at de tyske myndigheder også foreskriver mærkning og varmebehandling af slagtekroppe, som vejer mindre end 80 kilo. Desuden foreskriver disse myndigheder denne behandling uden hensyn til den omstændighed, at oprindelseslandets myndighed anvender en egnet metode til at fastslå det kød, der har en udtalt kønslig lugt, og anerkender kun den immunoenzymtest, der er nævnt i skrivelsens punkt 3, som særlig metode, der gør det muligt at påvise androstenon, der ifølge myndighederne er kilden til ornelugt.

33 Kommissionen bør derfor gives medhold i sit søgsmål, for så vidt angår påstanden om tilsidesættelse af artikel 5, stk. 1, litra o), og artikel 6, stk. 1, litra b), nr. iii), i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497.

34 Kommissionen er for det andet af den opfattelse, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat bestemmelserne i artikel 5, stk. 1, artikel 7 og 8 i direktiv 89/662, idet de tyske myndigheder, i stedet for at anvende den modificerede immunoenzymtest ifølge professor Claus i forbindelse med stikprøvekontrol — således som de har hjemmel til i henhold til artikel 5, stk. 1, litra a), i direktiv 89/662 — ensidigt har erklæret, at denne metode var obligatorisk i alle tilfælde, og har afslået at anerkende sundheden af svinekød importeret og kontrolleret i henhold til den danske skatolmetode, uden at iværksætte den særlige procedure, som er indført ved artikel 8 i direktiv 89/662.

35 Forbundsrepublikken Tyskland har gjort gældende, at hver medlemsstat, i mangel af en harmoniseret ordning, ensidigt kan fastsætte en tærskel, over hvilken den kønslige lugt af orne gør kødet uegnet til menneskeføde. Den har herved anført, at den af de danske myndigheder anvendte skatolmetode ikke er egnet på videnskabeligt plan.

36 Det bemærkes, således som det allerede er fastslået i denne doms præmis 29, at bestemmelserne om konstatering af en udtalt kønslig lugt hos ukastrerede svin er blevet harmoniseret på fællesskabsplan.

37 Under disse omstændigheder påhvilede det Forbundsrepublikken Tyskland, da den i forbindelse med den tilladte kontrol og under anvendelse af sine egne metoder konstaterede, at det importerede kød havde en udtalt kønslig lugt, der gjorde det uegnet til menneskeføde — en situation, der omhandles i artikel 7, stk. 1, litra b), i direktiv 89/662 — at indlede proceduren i henhold til samme direktivs artikel 8 og straks optage kontakt med den kompetente myndighed i afsendelsesmedlemsstaten, i det foreliggende tilfælde Danmark.

38 Artikel 8 i direktiv 89/662 giver ikke medlemsstaterne noget valg med hensyn til iværksættelsen af den heri foreskrevne procedure.

39 Ifølge Kommissionen har de tyske kompetente myndigheder ikke gjort brug af proceduren i henhold til artikel 8. Den tyske regering har bestridt dette anbringende uden dog at føre bevis for, at den faktisk har iværksat denne procedure.

40 Kommissionen må derfor gives medhold i sit søgsmål, for så vidt det angår artikel 5, stk. 1, artikel 7 og 8 i direktiv 89/662.

41 Det må derfor fastslås, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 5, stk. 1, litra o), og artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv 64/433, som affattet ved direktiv 91/497, samt artikel 5, stk. 1, artikel 7 og 8 i direktiv 89/662, idet den dels har foreskrevet mærkning og varmebehandling af slagtekroppe af ukastrerede svin, når kødet uanset dyrenes kropsvægt ved anvendelse af den modificerede immunoenzymtest ifølge professor Claus udviser et androstenonindhold på over 0,5 µg/g, dels er af den opfattelse, at kødet har en udtalt kønslig lugt ved overskridelse af grænseværdien på 0,5 µg/g, hvilket medfører, at kødet er uegnet til menneskeføde.

Sagens omkostninger

42 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger. Forbundsrepublikken Tyskland har tabt sagen og bør derfor tilpligtes at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

1) **Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 5, stk. 1, litra o), og artikel 6, stk. 1, litra b), i Rådets direktiv 64/433/EØF af 26. juni 1964 om sundhedsmæssige betingelser for produktion og afsætning af fersk kød, som affattet ved Rådets direktiv 91/497/EØF af 29. juli 1991, samt artikel 5, stk. 1, artikel 7 og 8 i Rådets direktiv 89/662/EØF af 11. december 1989 om veterinærkontrol i samhandelen i Fællesskabet med henblik på gennemførelse af det indre marked, idet den dels har foreskrevet mærkning og varmebehandling af slagtekroppe af ukastrerede svin, når kødet uanset dyrenes kropsvægt ved anvendelse af den modificerede immunoenzymtest ifølge professor Claus udviser et androstenonindhold på over 0,5 µg/g, dels er af den opfattelse, at kødet har en udtalt kønslig lugt ved overskridelse af grænseværdien på 0,5 µg/g, hvilket medfører, at kødet er uegnet til menneskeføde.**

2) **Forbundsrepublikken Tyskland betaler sagens omkostninger.**

Hirsch Mancini Murray

Ragnemalm Ioannou

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. november 1998.

R. Grass P. J. G. Kapteyn

Justitssekretær Formand for Sjette Afdeling